

Ruud Koopmans: waarom het Europese asielbeleid doodziek is

Posted on 25 maart 2023 by Arie Graafland

Ruud Koopmans is professor sociologie aan de Humboldt Universiteit in Berlijn met als specialisatie migratieonderzoek. Hij is directeur van het Wissenschaftszentrum, van huis uit Rotterdammer en sociaaldemocraat, en al lange tijd werkzaam in Berlijn.

In 2019 publiceerde Koopmans *Das verfallene Haus des Islam* dat al snel een Nederlandse vertaling kreeg. (*Het vervallen huis van de islam*, 2019). En nu is er een nieuw boek *Die Asyllotterie* over de migratie in Europa. De *asielloterij*, alleen de titel al geeft aan hoe hij hier tegenaan kijkt. Als je de EU-grens maar haalt ben je binnen. Voor de rest is de EU overal te laat.

De loterij

In zijn nieuwe boek bespreekt Koopmans tien redenen waarom het Europese immigratiebeleid doodziek is. Het recht op asiel is een humanitair principe vastgelegd in de Geneefse Conventie en in Europese mensenrechtenconvenanten.

Niemand met enig gevoel voor rechtvaardigheid en met kennis van de geschiedenis van fascisme en Jodenvervolging in de jaren 30 zal dit recht betwisten, zo schrijft hij. Maar het huidige Europese asielrecht komt niet eens in de buurt van dit morele uitgangspunt.

Veel mensen die werkelijk bescherming nodig hebben worden gedwongen een levensgevaarlijke oversteek te maken, terwijl Europa verblijfsvergunningen uitdeelt aan mensen die het niet nodig hebben. Zo ongeveer iedereen die het lukt om de grens te bereiken en het woordje 'asiel' uitspreekt krijgt asielrecht, of dat nu terecht is of niet. Ook al ben je uitgeprocedeerd, je kunt blijven.

Het asielrecht is een loterij van leven en dood. Je moet jong zijn, man, gezond en voldoende financiële middelen hebben, dan kom je er wel. Dat heeft een hele trits ongewenste gevolgen. Europa heeft geen proactieve vluchtelingenpolitiek zoals Canada, de VS en Australië dat wel hebben. Het gevolg is, dat het aantal asielzoekers dramatisch toeneemt met gevolgen voor onder andere de woningmarkt. Het vaststellen van iemands identiteit is vrijwel onmogelijk, met mogelijk desastreuze gevolgen voor terrorisme en seksueel geweld.

Het huidige asielsysteem drijft mensen de dood in

Koopmans laat zien dat het Europese asielsysteem meer mensenlevens vraagt dan het uiteindelijk redt. Tussen 2014 en 2021 verloren ongeveer 22.000 mensen hun leven. De route vanaf Noord-Afrika naar Italië is de gevaarlijkste, ongeveer 18.000 vluchtelingen verdronken in die periode.

Slechts weinigen zijn vluchteling in de klassieke zin van de Geneefse Conventie. Velen vluchten voor burgeroorlogen of ontlopen de dienstplicht. En de meeste migranten uit met name West-Afrika zijn economische vluchtelingen. Diegenen die het halen naar Europa zijn meestal niet diegenen die het asielrecht het hardste nodig hebben. In Duitsland steeg het aantal toegewezen asielaanvragen van 28 procent in 2012 tot 62 procent in 2016. In slechts een enkel geval gaat het om individueel vervolgd op politieke gronden.

De Arabische lente

Het begon allemaal in 2010 met de dood van Mohamed Bouazizi die het eindeloze getraineer en gepest van de lokale Tunesische overheid niet langer kon verdragen en zichzelf in de brand stak. De Arabische lente was begonnen. In 2011 braken ook in Syrië protesten uit tegen het regime van Baschar al-Assad. IS breidde haar territorium uit naar Syrië.

In Noord-Irak vermoordde IS de Jezidische minderheid. Veel vrouwen en meisjes werden als seksslavin verkocht. Dankzij de Koerden konden een aantal ontsnappen. Het aan IS gelieerde al-Nusra-Front bemoeide zich er mee, en uiteindelijk de Libanese Hezbollah milities, Rusland en Turkije. De daaropvolgende burgeroorlog zorgde voor een nieuwe stroom vluchtelingen.

De meeste vluchtelingen komen niet in het Westen terecht, maar in de landen grenzend aan hun thuisland. Meer dan 3,6 miljoen vluchtelingen uit Syrië kwamen in Turkije terecht. Daarna volgen Libanon en Jordanië. Duitsland komt op de vierde plaats. De Emiraten en Saoedi-Arabië namen een paar duizend Syriërs op. De oliestaten, in meerderheid Moslim, ontbreken bij de opnamelanden. Europa ondernam niets, ook niet toen ze nog de mogelijkheid hadden in te grijpen in een voorspelbare crisis.

Alleen de sterksten halen het

Vluchtelingen die in landen wonen waar een burgeroorlog woedt, hebben geen kans om ooit Europa te bereiken. Vluchtelingen uit Jemen bijvoorbeeld kunnen niet weg, Saoedi-Arabië houdt zijn grenzen dicht, Eritrea en Somalië zijn zelf in oorlog, en dus zitten hun inwoners opgesloten in hun eigen land. Datzelfde geldt ook voor de Rohingya die in Myanmar vervolgd worden, of voor vluchtelingen uit Oost-Congo.

Vluchtelingen uit Oost-Congo en Myanmar kregen wel een verblijfsstatus in de VS, Canada en Australië, maar Europa doet niets voor ze. Veel van die landen die niet direct aan Europa grenzen zijn de klos, in Uganda leven 1,4 miljoen vluchtelingen uit Oost-Congo, in Bangladesh bijna een miljoen uit Myanmar.

Vooraf jonge mannen

Aanvragen uit Nigeria of Georgië worden meestal geweigerd. In vrijwel alle vluchtelingengroepen zijn de mannen oververtegenwoordigd. Uit Gambia was dat percentage 91 procent, uit Pakistan was 74 procent man. Des te langer de weg naar Europa, des te minder ouderen en vrouwen met kinderen ondernemen de tocht.

In Eritrea bijvoorbeeld is 41 procent van de bevolking jonger dan vijftien jaar, maar het aantal vluchtelingen van die leeftijd is slechts 17 procent. Gezonde mannen uit de beter gesitueerde families hebben de beste kansen. Ouderen komen nauwelijks voor, slechts 1,2 procent is zestig of ouder.

Europa houdt de uitbuiting van de smokkelaars in stand

De irritatie over het falende Europese 'beleid' schemert voortdurend door in Koopmans boek, alleen wie de grens haalt krijgt een vluchtelingenstatus, de rest heeft pech. Nigeria is de laatste jaren een belangrijk herkomstland, de terreurgroep Boko Haram is in militair conflict met het leger. Honderdduizenden zijn gevlucht naar Tsjad en Kameroen. Maar geen enkele asielaanvrager komt uit het door Boko Haram geteisterde noordoostelijk gebied, ze komen vrijwel allemaal uit het Zuid-Nigeriaanse Edo. En daar is een reden voor.

Edo heeft sinds jaar en dag een belangrijke mensensmokkelroute vanuit Nigeria via Libië naar Italië. Edo zelf is bepaald niet arm in vergelijking met andere deelstaten. Juist omdat het niet zo arm is zijn veel families in staat het geld op te brengen om een zoon naar Europa te laten gaan.

Als een verblijfsvergunning geweigerd wordt komen de meesten in de illegaliteit terecht. De vrouwen komen terecht in Nigeriaanse prostitutienetwerken. Europa houdt de uitbuiting van de smokkelaarsroute in stand. Koopmans gebruikt het Duitse woord '*Schlepper*' voor de mensensmokkelaars, en dat is precies wat het is, een 'sleepdienst' die mensen op zee brengt en verder geen verantwoordelijkheid heeft. Het is wachten of je het haalt, opgepikt wordt door de kustwacht of een NGO, of uiteindelijk toch verdrinkt.

De stroom vluchtelingen is wel degelijk te sturen

Omdat de Europese landen geen proactieve politiek ontwikkelen op het gebied van vluchtelingeninstroom, wordt alles bepaald door internationale gebeurtenissen. Tussen 1990 en 1993 toen het Oostblok en de Sovjet-Unie uit elkaar viel kwamen er 2,1 miljoen mensen naar Europa. Het grootste deel kreeg asiel in Duitsland. Daarna liepen de aantallen weer terug.

In de jaren 2015 en 2016 stegen de aantallen weer aanzienlijk, alleen al Duitsland nam 1,2 miljoen mensen op. Angela Merkel had de Dublin-regel inmiddels afgeschaft, Syrische vluchtelingen werden niet teruggestuurd naar het land van aankomst. Totdat Hongarije de vluchtelingen vanaf Boedapest op de trein zette naar Berlijn. Toen werd Dublin weer min of meer in ere hersteld.

Je kunt natuurlijk zeggen dat die vluchtelingenstroom niet vooraf te bepalen is, zoals veel NGO's doen, en je wel gedwongen bent om te reageren op het moment dat dit zich aandient. Maar, zo schrijft Koopmans de instroom is in ieder geval niet in overeenstemming met de wereldwijde beweging van vluchtelingen.

Het toeval regeert

De Europese vluchtelingenpolitiek hangt van geografische toevalligheden en politieke conjuncturen aan elkaar. Het is vooral het weggijken en afwachten van de EU, inclusief Merkel, '*die Flüchtlingskanzlerin*' die de crisis in 2015/16 veroorzaakte. De instroom van vluchtelingen is wel degelijk te reguleren, het is een beroemde *mythe* in de vluchtelingendiscussie, zo schrijft Koopmans, het sluiten van de Balkanroute en de 'deal' met Turkije illustreren dat.

In de laatste hoofdstukken van zijn boek pleit Koopmans ervoor om een jaarlijkse *quoting* vast te stellen naar land, geslacht en leeftijd voor wie je wilt toelaten, en in welke mate. Daar hoort overigens wel een identiteitsbewijs bij voor wie in aanmerking wil komen. Het is een 'radicaal gedachtenexperiment' zoals hij het noemt, politiek ingewikkeld maar voor mij de meest rationele oplossing voor het vluchtelingenprobleem tot nu toe.

Dublin-akkoord

Het zijn met name de landen die aan de Middellandse zee liggen die de eerste opvang voor hun rekening nemen. Spanje, Italië en Griekenland zijn landen waar de meeste vluchtelingen het eerst aan land komen. Volgens de Dublin-afspraken moeten ze daar asiel aanvragen. Maar de meesten willen doorreizen naar de rijkere Noordelijke landen waar betere medische zorg is en hogere financiële ondersteuning. En de Zuidelijke landen doen er alles aan om die doorreis zo snel en efficiënt mogelijk te laten verlopen.

De 'welkomstcultuur' van Merkel heeft natuurlijk ook een forse instroom tot gevolg gehad. Binnen Europa leidt dat tot veelal onoverkomelijke spanningen, uiteindelijk is Engeland vertrokken uit de EU. Oost-Europa houdt nog steeds zo veel mogelijk de boot af waar het opname van vluchtelingen betreft.

De Turkijedeal

Turkije heeft van het begin af aan vluchtelingen uit de Syrische burgeroorlog opgenomen. Pas toen Turkije de vluchtelingen liet doorstromen naar West-Europa had de EU geen andere keus dan ook een bijdrage te leveren. Daar profiteerde alleen Turkije van, met de vele miljarden die de EU beschikbaar stelde.

De oversteek was massaal, de zeereis naar de Griekse eilanden is kort, Koopmans komt op zo'n 20.000 oversteken totaal, zo'n 60 per dag. Op het hoogtepunt in de zomer van 2015 maakten 250 boten per dag de oversteek over de Egeïsche zee. Er werd flink verdiend aan de handel in zwemvesten, opblaasboten, hotels en restaurants in Izmir aan de Turkse zijde. Na de 'Turkije deal' was het overigens snel gedaan met die handel.

Falende integratie in de arbeidsmarkt

Door de onvoorspelbaarheid van de vluchtelingenstroom is de huidige asielpolitiek altijd crisispolitiek, gedwongen tot voortdurende improvisatie. De IND in Nederland wordt continu overvraagd door de onvoorspelbaarheid van de instroom. Er is een niet aflatende zoektocht naar opvangplekken, en al dan niet gedwongen opname. De cijfers in Duitsland verschillen overigens niet veel van die in Nederland.

Tegen het einde van 2021 had slechts een derde van de vluchtelingen een baan, en

slechts 30 procent was in staat in eigen onderhoud te voorzien zonder financiële ondersteuning van de overheid. Wie geïnteresseerd is in de Nederlandse situatie leze het uitvoerige rapport [Grenzeloze Verzorgingsstaat](#), van Jan van de Beek c.s.

Van de Beek c.s. is overigens uitvoeriger dan Koopmans waar het gaat om de gevolgen voor de overheidsfinanciën. Ze lopen gelijk op waar het gaat over integratie in de arbeidsmarkt die van wezenlijk belang is voor de maatschappij. Werk geeft de mogelijkheid van contact, zonder inkomen vanuit werk dreigt segregatie, religieuze radicalisering en criminaliteit. Eind 2020 had 93,3 procent van de in Duitsland wonende Syriërs een verblijfsvergunning, maar slechts 32 procent had werk. Koopmans is weer veel uitvoeriger over criminaliteitscijfers dan Van de Beek. Beiden snijden een onderwerp aan waar vooral politiek links niet aan wil.

Vooral (islamitische) vrouwen integreren niet

Differentieer je naar geslacht, dan is het beeld nog veel ongunstiger. Slechts 10 procent van de Syrische, Irakese en Afghaanse vrouwen heeft betaald werk in Duitsland. Iraanse vrouwen doen het relatief het beste. De meesten zijn gevluchte christenen of hebben geen religie.

Van de Duitse beroepsbevolking heeft 58 procent een opleiding, maar van de vluchtelingen heeft slechts vier procent een beroepsopleiding. Eind 2020 was 63 procent afhankelijk van een uitkering. Hoewel veel overheidsinstanties en werkgevers enthousiast zijn over de arbeidsparticipatie, zijn we nog ver verwijderd van een succesvolle integratie in het arbeidsproces.

Veiligheid

In Duitsland werd in de jaren 2015/16 geen identiteit meer gevraagd door de enorme instroom van vluchtelingen. Daardoor konden aanslagplegers van terroristische groepen ongehinderd naar Europa reizen. Identiteitsbewijzen werden als verloren beschouwd, en de mensensmokkelaars vertellen de vluchtelingen op voorhand ze niet te laten zien, mochten ze die al hebben.

In Duitsland toonde in 2018 bijna zestig procent van de vluchtelingen geen identiteitsbewijs. Ongeveer 88 procent van alle Afghanen hadden geen identiteitsbewijs, uit de West-Afrikaanse landen komt ongeveer iedereen zonder identiteitsbewijs binnen. Slechtwillenden vragen in verschillende landen tegelijk

asiel aan, ze kunnen vrij reizen en de privacyregels belemmeren uitwisseling van aanvragen en gegevens.

Duitse politici als Heiko Maas en de terrorisme expert Peter Neumann waren van mening dat er geen reden tot zorg was, er kwamen vast geen terroristen mee met de vluchtelingen. Dat werd voor onmogelijk gehouden in de 'welkomstcultuur' van de herfst van 2015. Op 13 november van dat jaar werd de droom ruw verstoord, op die avond schoten een aantal terroristen hun wapens leeg op de bezoekers van de Bataclan in Parijs. Bars en restaurants werden aangevallen en 130 mensen vonden de dood, 400 werden zwaargewond.

IS heeft de aanslag opgeëist, en was er een vervalste Syrische pas gevonden van een eerder in Griekenland geregistreerde vluchteling. De meeste van de aanslagplegers hadden de vluchtelingenroute gebruikt. Het waren Belgen, Fransen en Algerijnen die via de Balkanroute naar Europa teruggekomen waren uit Syrië.

Een paar maanden later werd op Zaventem in Brussel een politiek gemotiveerde aanslag gepleegd waarbij 32 mensen de dood vonden. Uiteindelijk bleken 27 van de terroristen als vluchteling binnengekomen te zijn. In Duitsland reed de Tunesiër Anis Amri op Kerstavond in Berlijn een vrachtwagen de menigte in, 11 doden en 67 gewonden. Opnieuw was IS er bij betrokken.

Veel geweld

De groep uitgeprocedeerde asielzoekers kent een oververtegenwoordiging aan geweldsdelicten. Koopmans besteedt er uitgebreide hoofdstukken aan. Tientallen terreuraanslagen met in totaal 250 doden zijn in de EU gepleegd door daders zonder documenten, of met vervalste documenten. Asielzoekers zijn zwaar oververtegenwoordigd in de geweldstatistieken. Bij zware geweldsmisdrijven zijn ze zevenmaal meer vertegenwoordigd als dader.

Het aantal slachtoffers van criminaliteit door vluchtelingen is niet gering, tussen 2017 en 2020 werden zo'n 300 mensen een dodelijk slachtoffer, en zo'n 1600 pogingen tot doodslag werden gerapporteerd. Ongeveer 3000 vrouwen werden aangerand door een of meerdere vluchtelingen.

Koopmans ziet dit ook als direct gevolg van een falende vluchtelingenpolitiek. Er is geen werkend veiligheidssysteem, de redenen zijn bekend, maar Europese landen

laten het lopen. Er is echter nog een overeenkomst zo schrijft Koopmans, al valt die niet onmiddellijk op; alle aanslagplegers waren moslims. In Duitsland is 70 procent van de vluchtelingen moslim. Vluchtelingen uit Eritrea en Nigeria zijn over het algemeen christen.

Geweld vanuit rechts

De vluchtelingencrisis heeft ook rechts geïnspireerde aanslagen gegenereerd. Omroep ZDF berichtte dat er zo'n 1600 aanslagen op vluchtelingen zijn gepleegd. Ook andere media berichten over dergelijk grote aantallen. Maar Koopmans bekijkt de criminaliteitscijfers zelf en ziet dat het bij de rubriek 'aanslagen', meestal gaat om racistisch geschreeuw, 'Ausländer raus!' en dergelijke. Ook brandstichtingen en aanslagen met messen komen voor. Maar politiek gemotiveerde aanslagen op het leven zijn het doorgaans niet.

Dodelijke aanslagen door Duitsers op vluchtelingen vormen een kleine minderheid van alle aanslagen. Niet alle aanslagen zijn politiek gemotiveerd, tussen 2017 en 2020 werden 75 vluchtelingen het slachtoffer van een moorddelict met een Duitse verdachte. De Duitse aanslagplegers zijn verreweg in de minderheid, in veel gevallen gaat het om vluchtelingen die elkaar naar het leven staan.

Cijfers blijven verborgen

Wel werd Walter Lübcke, een regionale politicus, gedood door een rechtsextremist die van mening was dat Lübcke zich te veel inzette voor de vluchtelingen. Datzelfde gebeurde met Henriette Reker, kandidaat voor het burgemeesterschap van Keulen. Volgens de pro-asielgroepen in Duitsland komen de beledigingen aan het adres van de vluchtelingen vele malen meer voor bij rechtsextremisme dan bij de vluchtelingen zelf. Die cijfers zijn extreem verschillend, en de categorieën die de politie gebruikt zijn nogal fluïde, maar wie denkt dat dit overeenkomt met de werkelijkheid leeft op een andere planeet zo schrijft Koopmans.

Op zijn uitvoerige toelichting en vraag aan het *Bundeskriminalamt* over hun statistieken, krijgt hij een tweeregelig briefje terug. Men wil niet gestoord worden over onduidelijke ideologisch geladen categorieën. Zijn feitenkennis is groot. Statistische kennis is, net als bij Van de Beek, aanzienlijk.

Veel Hogescholen en Universiteiten hebben in september te maken met een instroom aan nieuwe studenten. Ieder jaar is het improviseren. Uiteindelijk lukt het wel, maar je moet er wat voor doen. Een kleine crisis. Wat heeft dit te maken met de vluchtelingenstroom? Niets. Behalve een woord. Leo Lucassen, de Leidse professor met als specialisme immigratiegeschiedenis maakte onlangs bezwaar tegen het woord 'instroom', want het ging om mensen en niet om water. Bij de universiteit mag het wel, bij de vluchtelingen niet. Die hebben een speciale status.

Een dergelijke status lijkt me inmiddels karakteristiek voor de Nederlandse situatie. In het infotainment van de talkshows is het niet veel anders. Die discussie kan in Duitsland soms scherper gevoerd worden, soms ook niet, maar het gaat met name om 'de stand van de immigratiewetenschap'. Het rapport *Grenzeloze Verzorgingsstaat* wordt in Nederland geboycot, discussie over migratie verzandt meestal in links-rechts retoriek. Niemand stoorde zich ooit aan het woord instroom, maar volgens Lucassen mag het niet.

Heilige huisjes omver

Koopmans doet het tegenovergestelde: nergens in zijn boek loopt hij het politiek correcte pad af. Integendeel, er gaan nogal wat heilige huisjes omver. De hoofdstukken over criminaliteit en vluchtelingen zullen hem niet in dank worden afgenomen. Het voorbeeld dat hij geeft van een Irakese vluchteling die een veertienjarig meisje verkracht en vermoordt, vervolgens rustig met de gehele familie terugvlucht naar Irak, weer uitgeleverd wordt aan Duitsland, en daar veroordeeld wordt is er maar een.

De moeder van het meisje, een Joodse vluchteling uit Moldavië, houdt Merkel verantwoordelijk middels een open brief. Merkel heeft overigens nooit gereageerd. Facebook haalt de brief van de moeder van hun website, want 'in strijd met de richtlijnen'.

Nederland doet niet in feiten, maar in goed en fout

Vluchtelingen zijn met 14 procent van alle gevallen sterk oververtegenwoordigd als het gaat om verkrachting. Zesmaal zo vaak zijn ze er bij betrokken. Verkrachting is overigens aan de orde van de dag in Duitsland, 25 gevallen per dag gerekend over alle aanslagplegers. In 2020 9000 aanrandingen per jaar.

In Nederland gaat het steeds meer over 'moreel goed', bedoeld wordt 'links', of 'fout', en 'extreemrechts', de tegenstander is altijd moreel 'fout', is een 'fascist' of behoort tot een 'domme onderlaag' in de maatschappij. Feiten doen er nauwelijks toe. De empirie moet maar meebewegen met de vele divergerende meningen.

Arie Graafland las **'Die Asyllotterie, eine Bilanz der Flüchtlingspolitik von 2015 bis zum Ukraine Krieg'** (2023) van **Ruud Koopmans**. Uitgeverij C.H. Beck, München.

*Dit boek verschijnt eind april 2023 in Nederlandse vertaling ('**De Asielloterij**') bij Uitgeverij Prometheus in Amsterdam.*

Ruud Koopmans (Beeld: Uitgeverij Prometheus)